

Plastik Poşet Vergisi Uygulaması: Türkiye İçin Bir Değerlendirme

Dr. Öğr. Üyesi SİMLA GÜZEL

Namık Kemal Üniversitesi

İİBF Maliye Bölümü

simlaguzel@nku.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0001-5249-8873>

Gönderilme Tarihi: 25.04.2019

ERSAN ÖZKAN

Namık Kemal Üniversitesi

Maliye Bilim Uzmanı Maliye Bölümü

ersan.ozkan@adalet.gov.tr

<https://orcid.org/0000-0002-9621-7858>

Kabul Tarihi: 08.05.2019

Öz

1977 yılında piyasaya sürülen ve kullanımı giderek yaygınlaşan plastik poşetler çevre kirliliğine neden olmaktadır. Plastik poşet tüketiminin neden olduğu çevre kirliliği karşısında bazı ülkelerin plastik poşet tüketiminin azaltılmasına yönelik mali tedbirler aldığı görülmektedir. Bu mali tedbirler içerisinde en yaygın olarak başvurulan araç vergilerdir. Plastik poşetler üzerinde uygulanan vergileme yöntemleri ülkeler arasında farklılık göstermekle birlikte vergi genel olarak ya üretim aşamasında veya son tüketiciye ulaştığı aşamada uygulanmaktadır. Bu çalışmada, ülkelerin plastik ürünlere yönelik uyguladıkları çevre vergileri incelenmiş ve Türkiye'deki yeni çevre yasası kapsamında ele alınan plastik poşet vergisi değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda plastik ürünlerin tüketiminin azaltılması için vergilerin etkili bir araç olabileceği bununla birlikte toplumun konu ile ilgili bilinçlendirilmesinin de önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Plastik Poşet Vergisi, Çevre Kirliliği, Türkiye.

JEL Sınıflandırması: H20, H3, Q5.

Plastic Bag Tax Practice: An Assessment For Turkey

Abstract

Released in 1977 and being used more widely day by day, plastic bags cause environmental pollution. To stand against the environmental pollution created by the use of plastic bags, it is observed that some countries have taken financial precautions in order to decrease the use of plastic bags. The most commonly used one among these financial precautions is car tax. Although taxation methods practiced for plastic bags may vary from country to country, the tax is generally practiced in the stage of production or in the stage where the product reaches to the consumer. In this study, environment taxes practiced by countries for plastic products were analysed, and the plastic bag tax applied in Turkey within the scope of the new environmental law was evaluated.

As a result of the evaluation, it can be stated that tax can be an effective tool to decrease the consumption of plastic products, and it is also important to inform the society about the issue.

Keywords: Plastic Bag Tax, Environmental Pollution, Turkey.

JEL Classification: H20, H3, Q5.

1. GİRİŞ

Plastik poşetler 1970'lerin sonundan itibaren tüm dünyada tüketim sektöründe müşteriler için önemli bir araç haline gelmiştir. Hafif, elastikiyeti yüksek, maliyetinin düşük olması gibi özellikleri, plastik poşetlerin tercih edilme sebepleri arasında yer almaktadır. Bununla birlikte plastiklerin hem üretim hem de tüketim aşamasında çevreye verdiği zararlar göz önünde bulundurulduğunda, plastik tüketiminin önemli bir kısmını oluşturan poşetlerin kullanımının sınırlandırılmasına yönelik tartışmalar gündeme gelmektedir.

Bu bilinçle hareket eden ülkeler plastik ürünlerin tüketiminin azaltılmasına yönünde çevre koruyucu politikalar geliştirmekte ve uygulamaya koymaktadır. Çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik geliştirilen politikaların ekseninde mali, hukuki ve teknolojik yöntemler yer almaktadır. Dünya genelinde poşet tüketiminin sınırlandırılmasında kullanılan en yaygın yöntem ise plastik poşet vergileridir. Çevre vergisi niteliğinde olan bu verginin amacı poşet kullanma davranışı üzerinde etkili olarak, poşet tüketimini azaltmaktır. Devlet bu vergiden gelir etmiş olsa da temel amaç, gelir sağlanması değil çevre kirliliğinin azaltılmasıdır. 1990'ların sonundan itibaren çeşitli ülkeler tarafından poşet vergileri uygulanmaya başlamıştır. Türkiye'de de benzer bir uygulamayla 10 Aralık 2018 tarihli 7153/Çevre Kanunu Md. 11 ile geri kazanım katılım payı, Md. 13 ile poşet ücreti uygulamasına geçilmiştir¹. Türkiye'de de 1 Ocak 2019'da uygulanmaya başlanan plastik poşet vergisinin temel amacı çevreye duyarlılığına bağlı olarak çevrenin korunmasıdır. Bu amaçla plastik poşetlerin ücretlendirilmesine ilişkin kanun uygulanmaya başlanmıştır.

Bu çalışmanın ilk bölümünde, plastik poşetlerin çevreye verdiği zararlara, ikinci bölümde plastik poşet ver-

gisi ve bu verginin gerekliliğine ilişkin bilgilere yer verilmiş, üçüncü bölümde plastik poşet vergisi uygulayan başlıca ülke örnekleri üzerinde durulmuştur. Ardından bu vergilerin etkinliğine yönelik literatür incelemesi yapılmış ve beşinci bölümde Türkiye'de oldukça yeni olan plastik poşet vergisi ile ilgili bilgi verilerek değerlendirme yapılmıştır. Son olarak da değerlendirme ve sonuçlara sonuç bölümünde yer verilmiştir.

2. PLASTİK POŞETLER VE ÇEVREYE VERDİĞİ ZARARLAR

1860 yılında İngiliz mühendis Alexsander Parkes tarafından keşfedilen plastik malzemesinin, üretiminde ham petrol, gaz ve kömür bileşenleri kullanılmaktadır. Plastikler, temel olarak termosetler, elastomerler ve termoplastikler olmak üzere üç ana grupta sınıflandırılmaktadır. Termosetler ısıtılarak tekrar yumuşatılamaz ve şekillendirilemezler bu özellikleri nedeniyle geri dönüştürülemezler. Elastomerler ise kauçuğumsu polimerlerdir ve en önemli özellikleri çekme kuvveti uygulandığında yüksek oranda uzamaları, çekme kuvveti ortadan kalktığında eski hallerine geri dönmeleridir. Endüstriyel üretimde yoğun olarak kullanılan termoplastikler ısıtıldığında eriyebilir ve yeniden şekillendirilebilirler. Plastikler, günümüzde her alanda yaygın olarak kullanılmaktadır.²

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Çevresel Koruma Örgütü'ne göre, tüm dünyada kullanılan plastiklerin % 5'inden daha azı geri dönüştürülebilmektedir³. Çevre kirliliğine sebep olan plastiklerin önemli bir kısmı da alışverişte kullanılan poşetlerden oluşmaktadır. Örneğin Avrupa'da plastiklerin %40'ını alışveriş poşetleri oluşturmaktadır⁴.

Tüm dünyada alışveriş sektöründe yılda yaklaşık 500 milyar plastik poşet kullanıldığı varsayıldığında⁵

1 10 Aralık 2018 tarihli 30621 sayılı Resmi Gazete'nin Çevre Kanunu Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunu.

2 İrfan Ay, Plastik Malzemeler, <http://w3.balikesir.edu.tr/~ay/lectures/pm/plastikte.mek2.pdf> (01.03.2019).

3 Marcia Anderson, "Confronting Plastic Pollution One Bag at a Time", <https://blog.epa.gov/blog/2016/11/confronting-plastic-pollution-one-bag-at-a-time/>, (03.02.2019).

4 Plastcs Europe, <http://www.plasticseurope.org/>, (11.03.2019).

5 Gizem Erim Özçelik, "Naylonlaşan Dünyada Poşet Krizi: Dünya-Türkiye Uygulaması" Konya, Araştırma Raporu Ekonomik Araştırmalar ve Proje Müdürlüğü, 2019, s.18

bu poşetler, müşterilerin en önemli ihtiyacı olarak kabul edilmektedir⁶. İlk olarak, 1977 yılında ABD’de süpermarket endüstrisi tarafından plastik poşet uygulamasına geçilmiş ardından bu uygulama tüm dünyaya yayılmıştır⁷.

Plastik poşetler, hafif olmaları, suya dayanıklı olmaları, düşük maliyetleri gibi nedenlerle tüketiciler tarafından tercih edilen ve gıda, giyim vb. alışverişlerinde kullanılan önemli bir araç olarak kabul edilmektedir⁸. Plastik poşetler kullanışlı olsa da, doğal çevre üzerinde birçok olumsuz etki yaratmaktadır. Üretiminde yenilenmeyen kaynakların kullanılması çevre kirliliğine neden olmaktadır. Dünyada bir yılda 1 trilyondan daha fazla plastik poşet kullanılmakta, bu poşetlerin üretiminde yaklaşık olarak 250 milyon ton plastikten yararlanılmaktadır⁹. Tüm dünyada her yıl yaklaşık 13 milyon ton plastiğin okyanuslara karışması ve plastik üretimi neticesinde 400 milyon ton karbondioksit gazı yaymasıyla oluşan çevre kirliliği tüm canlıları tehdit etmektedir.

Plastik poşetler, hava, toprak, su kirliliğe neden olmakta ve hayvanların sağlığına zarar vermektedir. Gelecekte de insanların sağlığı için tehdit oluşturmaktadır¹⁰. Plastik poşetler, hafif olmaları sebebi ile rüzgârın etkisiyle, sulara karışabilmektedir¹¹. Dünya Ekonomik Forumu’nda sunulan “Yeni Plastik Ekonomisi Raporu”nda günümüz itibarı ile okyanuslarda 150 milyon tonun üzerinde plastik atığın bulunduğu, her yıl en az 8 milyon ton plastiğin karadan okyanusa sızıyor olduğu belirtilmiştir. Çevre koruma politikaların uygulanmaması durumunda 2025 yılına kadar okyanuslarda her 3 ton balık ağırlığı karşılığında 3 ton plastik atığın, 2050 yılına gelindiğinde

ise balıktan daha fazla plastik atığın oluşması beklenmektedir¹².

Müşterilerin alışverişlerinde ücretsiz ve sınırsız bir şekilde kullandıkları plastik poşetler uzun yıllar popülerliğini korumuş ancak daha sonra doğal çevreye verdiği zararların farkına varılmasıyla, birçok devlet poşet kullanımının sınırlandırılmasına yönelik önlemler almaya başlamıştır¹³.

3. PLASTİK POŞET VERGİSİ VE GEREKLİLİĞİ

Çevrenin sağladığı kaynaklar ve enerji ile ekonomiye olumlu, mal ve hizmet üretim ve tüketimi çerçevesinde oluşan maliyetler ile de bazen olumsuz bir etki yaratılabilmektedir. İnsan faaliyetleri de çevre üzerinde etkili olmaktadır¹⁴. Avrupa Komisyonu, istikrarlı bir ekonomi, düşük karbon üretimi, kaynak etkinliği sağlayarak rekabetçi bir ekonomiye sahip olunmasında, kaynakların, malzemelerin değerinin bilinmesinin ve çevre kirliliğinin azaltılmasının önemini altını çizmektedir¹⁵.

Plastik poşetlerin sahip oldukları dezavantajları onların kâğıt veya bez poşetlerle ikame edilmelerinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Plastik poşetler yerine, yeniden kullanılabilir poşetler tercih edildiğinde, kişi başına haftada 6, ayda 25, yılda 288 ve ortalama yaşam süresi boyunca da 22176 plastik poşet kullanımını engellenmiş olmaktadır. Tüm dünyada her beş kişiden biri bunu yaptığında 26.611.200.000.000 plastik poşet doğaya karışmamış olacaktır¹⁶. Toplumların daha sağlıklı, sürdürülebilir bir geleceğe sahip olma-

- 6 Brian Halweil, “Plastic Bags”, Worldwatch Institute, s.1, 2004, <http://www.worldwatch.org/system/files/Plastic%20Bags.pdf> (13.02.2019).
- 7 Packaging Knowledge, “Plastic bags Introduction”, http://www.packagingknowledge.com/plastic_bags.asp#product_histroy (14.02.2019).
- 8 Halweil, s. 25.
- 9 Güngör Uras, “Yılda 5 milyar plastik poşeti çevreye atıyoruz”, 2009, <http://www.milliyet.com.tr/yazarlar/gungor-uras/yilda-5-milyar-plastik-poseti-cevreye-atiyoruz-1143460/>. (25.02.2019).
- 10 David Powell, “The price is right.. Or is it? The case for taxing plastic”, New Economics Foundation, London 2018, ss.5-6; Beata Slusarczyk, Sebastian Kot, “Solution for sustainable development: provisions limiting the consumption of disposable plastic carrier bags in Poland”, Journal of Security and Sustainability Issues, 7(3), 2018, ss.454.
- 11 Karli Verghese, Margaret Jollands ve Mike Allan, The litterability of plastic bags: key design criteria, 5th Australian Conference on Life Cycle Assessment: Achieving business benefits from managing life cycle impacts, Melbourne, 2006, s.6.
- 12 World Economic Forum, The New Plastics Economy Rethinking the future of plastics, 2016, ss.7-14, http://www3.weforum.org/docs/WEF_The_New_Plastics_Economy.pdf. (13.02.2019)
- 13 Slusarczyk ve Kot, s.449.
- 14 Ayşen Satır Reyhan, “Çevre Ekonomisinde Çevre Vergileri Uygulamaları”, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(1), 2014 s.111.
- 15 Powell, ss. 5-6.
- 16 Sevgi Güneş, Durak “Investigation and Evaluation of the Effect to Environmental Pollution of Plastic Shopping Bags”, Turkish Journal of Scientific Reviews , 9(2), 2016, s.23.

ları geri dönüştürülmeye uygun ürünlerin kullanılmasını gerektirmektedir. Plastik poşetlerin, geri dönüşümlerinin olmaması, insan sağlığına ve çevre kirliliğine olan olumsuz etkileri sebebiyle, tüm dünyada bu konuya yönelik önlemlerin alınmasını beraberinde getirmiştir¹⁷.

Bu doğrultuda alınan önlemler; perakende aşamasında alınan çevresel vergiler, imalat ve ithalat aşamalarında alınan çevresel vergiler, plastik poşetlerin yasaklanması ve plastik poşet kullanımının gönüllülüğe dayalı olarak azaltılması şeklinde sayılabilir¹⁸. Ülkelerin birçoğu 1999 yılından itibaren plastik poşet kullanımının azaltılması için çeşitli araçlar kullanmaya başlamıştır. 51 ülke plastik poşetlerin üretim, satış ve kullanımını yasaklamıştır. 1991 yılından itibaren de 39 ülke plastik poşet satışı üzerinden vergi almaya başlamıştır¹⁹. Önlemler içerisinde en yaygın olarak kullanılan araç plastik poşet vergileridir. Bu vergilerin amacı, maliyetinin tüketici tarafından karşılanması yolu ile plastik poşet kullanım düzeyinin düşürülmesidir²⁰.

Plastik poşet vergileri, çevrenin korunmasını amaçlayan bir çevre vergisidir. Çevre vergileri, çevreye zarar veren ve kirlüten faaliyetleri hedeflemektedir. Bu vergiler, müşterilerin, vatandaşların, firmaların tüketici davranışları üzerinde etkili olmak kaydıyla, çevreyi kirlütenlerin verdiği zararın içselleştirilmesi, zararın maliyetinin çevreyi kirlüten tarafından karşılanması ve zarara neden olan faaliyetin vergilendirilmesi yolu ile devletin gelir elde etmesini amaçlayarak alınmaktadır²¹. Devletin gelir elde ederken bir yandan da çevre kirliliği ile mücadele etmesi, toplum refahının da artmasına neden olacağından vergilemede çifte yarar teo-

risi gerçekleşmiş olmaktadır²². Çevre vergileri negatif dışsallık yayan bir malın fiyatının, sosyal maliyetini yansıtmasına, aynı zamanda da bu vergiden elde edilen gelirler sayesinde diğer vergi oranlarının düşürülmesine de imkân tanınmaktadır. Çevre vergileri, bir malın tüketiminin azaltılmasını hedeflemekte buna bağlı olarak da çevreye verilen zararlar en aza indirgenmektedir²³. Bugünkü çevre vergilerine benzer bir öneri Pigou (1960) tarafından ortaya atılmıştır. Bu önerinin temelinde; çevre kirliliğine yol açan bir üretimin dışsal maliyetlerinin içselleştirilmesi amacı yer almaktadır. Bugün ise birçok ülke tarafından uygulanan poşet vergileri Pigocu vergilerden farklılık göstererek, tüketim aşamasında alınmakta ve tüketici tercihlerini değiştirmeye yönelik bir vergi özelliği taşımaktadır²⁴.

4. ÇEŞİTLİ ÜLKELERDE PLASTİK POŞET VERGİ UYGULAMALARI

Plastik poşet kullanımının neden olduğu çevresel zararlar birçok ülkenin plastik poşetleri vergileme kapsamına almasında etkili olmuştur. Plastik poşet vergileri yasal vergi mevzuat kapsamında tüketicileri veya üreticileri kapsayan yapıda tahsil edilmektedir. Plastik poşetlerin vergilendirilmesinde bazı ülke örnekleri aşağıda belirtilmiştir.

4.1. Danimarka-Hollanda-Lüksemburg

Danimarka'da 1986 yılında "Atık Eylem Planı" kapsamında elde edilen vergi gelirleri 1993 yılından itibaren yeşil vergi reformunun bir parçası olarak çevre hedeflerin gerçekleşmesinde kullanılmıştır²⁵. Danimarka 1994 yılında plastik poşet üreticilerine zorunlu vergi uygulayan ilk ülkedir²⁶. Plastik poşet vergisi üreticiler ve tedarikçileri kapsamaktadır ve 2018

17 Hüseyin Gürbüz ve Veysel Yılmaz, "Üniversite Öğrencilerinin Naylon Poşet Kullanımına İlişkin Tutum ve Davranışlarının Yapısal Eşitlik Modellemesiyle Araştırılması", *Sosyoekonomi*, 26 (38), 2018, s.137.

18 Environmental Protection Department, *Overseas Experience on Plastic Shopping Bag Reduction*, Legislative Council Panel On Environmental Affairs, 2007, s.1, https://www.epd.gov.hk/epd/english/news_events/legco/files/OverseasExperienceonPlasticShoppingBagReduction.pdf (13.02.2019).

19 Doris Knoblauch, Linda Mederake ve Ulf Stein, "Developing Countries in the Lead—What Drives the Diffusion of Plastic Bag Policies?", *Sustainability*, Vol. 10, 2018, s.2.

20 Kılıçer, Erkan, "Plastik Poşet Vergisi ve Örnek Ülke Uygulamaları", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı 357 (Haziran), 2018, s.58.

21 Powell, s.7.

22 Kılıçer, s.58.

23 European Environment Agency, *Environmental signals 2002 Benchmarking the millennium*, Environmental assesment report No. 9: Luxemburg, 2002, s.124.

24 Frank Convery, Simon McDonnell ve Susana Ferreira, "The most popular tax in Europe? Lessons from the Irish plastic bags levy", *Environmental and resource economics*, 38(1), 2007, ss. 2-3.

25 Seda Canpolat, "Çevre Vergileri ve Türkiye Uygulaması", T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye (Kamu Ekonomisi) Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2009, ss.119-120.

26 Kanupriya Gupta ve Rohini Somanathan, *Consumer Responses to Incentives to Reduce Plastic Bag Use: Evidence From A Field Experiment in Urban India*, Delhi School Of Economics, 2011, https://www.isid.ac.in/~pu/conference/dec_11_conf/Papers/KanupriyaGupta.pdf (10.02.2019).

yılı itibari ile her bir plastik poşet için 50 sent'tir. Danimarka'da süpermarketlerinden satın alınabilecek plastik poşetlerinin çoğunluğunun çevresel etkileri en düşük düzeydedir. Buna rağmen süpermarket zinciri Netto, plastik kullanımının azaltılmasına yönelik Doğa ve Çevre Organizasyonuna (WWF) ile ortaklaşa bir pilot proje başlatmıştır. Proje kapsamında müşterinin satın aldığı her plastik poşetin fiyatına 8 sent tutarında ek bir ücret uygulamaktadır. Netto müşterilerin her iade ettikleri plastik poşet için ise 16 sent müşteriye iade edilecektir. İade edilmeyen ve her satılan plastik poşet için ise plastiği doğadan çıkarma ve dünyadaki plastik kirliliğini sınırlandırma çabalarına yardımcı olmak için Doğa ve Çevre Organizasyonuna 16 sent bağış yapacaktır. TNS Gallup anketine göre Danimarka nüfusunun % 68'i plastik poşetlerin mevcut fiyatına bir depozito eklenmesinin iyi bir fikir olduğunu ve bu projeyi desteklediklerini belirtmiştir²⁷.

Hollanda hükümeti 1 Ocak 2016 tarihi itibari ile plastik poşetlerin ücretsiz olarak dağıtımını yasaklamıştır. Uygulamaya konulan yasak gereğince perakendeciler tüketicilerin talep ettiği her bir plastik poşet için asgari 25 sent vergi almak zorundadır. İlgili yasa gereğince perakendeciler plastik poşet başına istedikleri tutarda fiyat belirlemede özgürdürler. Hollanda'da Plastik poşetlerin vergilendirilmesi çevresel nedenler ile ön planda tutulmuştur. Bu kapsamda süper market ve pazar yerlerinde sebze ve meyveler için kullanılan ultra ince plastik poşetler vergi kapsamı dışında tutulmuştur²⁸. Hollanda'da perakendecilerin %30'u plastik poşetlere alternatif olarak tüketicilere kağıt poşet vermektedir ve perakendecilerin çoğu plastik poşet yasağını desteklemektedir. Hollanda'da pazarcılar plastik poşetlerden ortalama 6,9 sent, büyük ve küçük işletmeler 10 sent ücret talep etmektedir. İstisnai durumlarda plastik poşet vergisi 29 sente kadar çıkmaktadır²⁹.

Lüksemburg'da "Lütfen beni unutma" sloganıyla müşterilerin plastik poşet kullanımının sınırlandırılması ve alışveriş yaparken tekrar kullanılacakları poşetler almalarını teşvik etmeye yönelik bir kampanya başlatılmıştır. Lüksemburg'da 31 Aralık 2018 tarihinden itibaren plastik poşetlerin ücretsiz verilmesi yasaklanmıştır³⁰. Lüksemburg'da süpermarketler birkaç yıldır tek kullanımlık plastik poşetler için 3 Sent ücret almaktadırlar. Plastik poşet yasağında bir takım istisnalar söz konusudur. Meyve ve sebzeleri tutmak için kullanılan çok hafif plastik poşetler hijyen nedeni ile istisna kapsamına alınmıştır. Uygulamaya konulan yasak ile Lüksemburg hükümetinin amacı 31 Aralık 2019 tarihine kadar yılda kişi başına en fazla 90 adet plastik poşet kullanımını sağlamak, 2025 yılına kadar ise kişi başına düşen plastik poşet kullanımını en fazla 40 adet civarına indirmektir³¹.

4.2. İrlanda-Galler-İskoçya

İrlanda 2002 yılında satış noktalarında tüketicilere verilen her bir plastik poşet için 15 sent'lik bir vergi getirmiştir. Vergi sonrası plastik poşet kullanımını % 94 oranında azalmıştır³². İrlanda'da vergiden elde edilen gelirler Çevresel Fon'a aktarılmaktadır. Bu fon atık yönetimi, atık yönetimi araştırma-geliştirme, atıkların önlenmesi, azaltılması veya geri kazanılması gibi faaliyetlerde kullanılmasının yanı sıra çevreye daha az zararlı olduğu düşünülen ürünlerin üretimi, dağıtımı, satışı ile çevrenin kalitesini artırmak için yerel yönetimlerle işbirliği içinde bilinçlendirme projeleri ve kampanyaları finanse etmek için kullanılmaktadır. İrlanda'da Çevre, Topluluk ve Yerel Yönetimler Bakanlığı, plastik poşet vergisinin sürekli olarak etkisini ölçmek ve plastik poşetlerin kişi başına ortalama tüketimindeki eğilimleri izlemek için Ulusal Atık Kirliliği İzleme Sistemini kullanmaktadır. Verginin uygulamaya konulduğu 2002 yılında kişi başına düşen

27 Karen, Gunn, Danes Use Far Fewer Plastic Bags Than Americans—Here's How, 2018, <https://news.nationalgeographic.com/2018/05/denmark-uses-less-plastic-bags-usa-culture/> (04.01.2019).

28 Plastic Soup, Ban On Free Plastic Bags in the Netherlands, 2016, <https://www.plasticsoupfoundation.org/en/2016/01/ban-on-free-plastic-bags/> (09.02.2019).

29 Pieters Janene, Dutch Ban On Free Plastic Bags See 71 Pct Drop In Use, 2017, <https://nltimes.nl/2017/04/18/dutch-ban-free-plastic-bags-sees-71-pct-drop-use>

30 Adam Walder, Plastic bags now cost more in Luxembourg, <https://luxtimes.lu/community/32412-plastic-bags-now-cost-more-in-luxembourg> (12.01.2019).

31 Sacchetti della frutta a pagamento: cosa prevede la nuova legge <http://www.today.it/economia/sacchetti-frutta-pagamento.html> (01.02.2019).

32 Convery vd., s.1.

plastik poşet kullanımı 21 iken 2006 yılında 31'e yükselmiştir. Bu yükseliş sonrasında vergi oranı 2007 yılında 22 sente çıkarılmıştır³³. Plastik poşet vergisi hükümet tarafından belirlenmekte ve satış noktalarında perakendeciler tarafından tahsil edilmektedir. Perakendecilerce tahsil edilen vergi gelir komisyonuna bildirilerek ödenmektedir. Vergi uygulanmayan perakendecilere asgari 1.905 Euro ceza uygulanmaktadır. Gıda güvenliği ve hijyen amacıyla kullanılan küçük çantalar, 0,70 €'dan daha fazlaya satılan yeniden kullanılabilir çantalar ile yalnızca liman ve havaalanlarında yolculara verilen çantalar vergileme kapsamı dışındadır. Vergi tüm tek kullanımlık plastik poşetlere uygulanmaktadır³⁴.

Galler 1 Ekim 2011 tarihinde yürürlüğe giren "Tek Kullanımlık Taşıma Çantası Yönetmeliği" kapsamında kağıt ve bitkisel malzemelerden üretilen poşetler dahil tüm tek kullanımlık poşetlere asgari 5 peni vergi uygulanmaktadır. Vergi tüm perakendecileri kapsamaktadır ve perakendeciler istediği takdirde plastik poşet başına daha fazla ücret talep edebilmektedir. Uygulanan yasa gereğince ambalajsız yiyeceklerde kullanılan poşetler, satıcı tarafından temin edilen ağız kapalı poşetler, kesici aletlerin satışında kullanılan poşetler, bitkisel tohumların satışında kullanılan poşetler ve balık, et, sebze meyve gibi benzer ürünlerin satışında kullanılan poşetler vergi muafiyeti kapsamındadır³⁵.

İskoç hükümeti 20 Ekim 2014 tarihinde yürürlüğe koyduğu vergi yasası ile tek kullanımlık plastik poşetleri vergi kapsamına almıştır. Vergi uygulamasında tüketicilere talep ettikleri her bir plastik poşet için 5 peni vergi yansıtılmaktadır³⁶. İskoçya'da perakendecilerden elde edilen rakamlar, yasanın yürürlüğe girdiği 20 Ekim 2014 tarihinden beri plastik poşet tüketiminin %80'den fazla düşüş yaşandığı görülmektedir³⁷.

4.3. İspanya-Yunanistan-İtalya

İspanya'da bireylerin yılda yaklaşık 300 plastik poşet tükettiği tahmin edilmektedir. Plastik poşetlerin vergilendirilmesinin amacı, tek kullanımlık plastik poşetlerin kullanımını azaltarak çevreye katkıda bulunmaktır. İspanyada plastik poşetlerin vergilendirilmesine 1 Mayıs 2011 tarihinde yürürlüğe giren 28 Aralık tarihli "Kanun Hükmünde Kararname" ile başlanmıştır. İlgili kanuna göre tüketicilere ticari kuruluşlar tarafından satış noktalarında teslim edilen bir plastik poşet vergi kapsamına alınmıştır. Tüketicilere tek kullanımlık plastik poşet tedarik eden kuruluşların sahipleri de vergi mükellefidir. Perakende satışa adanmış ticari kuruluşlar, yeniden kullanım için satılan çantalar ve biyobozunur poşetler vergilemeden muaftır. 2018 mali yılında, her bir plastik poşet için 5 sent olan vergi oranı, 2019 mali yılında ve sonrasında, asgari 10 sent olarak uygulanmaktadır. İspanya'da perakendeciler vergi dönemi boyunca yapılan tüm plastik poşet satışlarını uzlaştırma dönemini takip eden yirmi günü içerisinde sisteme girmeli vergi borcunu sistem aracılığıyla belirlemelidir³⁸.

Yunanistan'da tüketiciler tarafından kullanılan plastik poşetlerin % 66'sının atık depolama alanlarına, % 24'ün geri dönüşüme gönderildiği, % 10'nun ise çevre kirliliğine neden olduğu tahmin edilmektedir. Avrupa birliği, üye devletlere plastik poşet konusunda 27 Kasım 2016'ya kadar gerekli önlemlerin alması çağrısında bulunmuştur³⁹. Yunanistan'da 2018 yılı itibari ile uygulamaya konulan çevre vergisi ile plastik poşetler ücretlendirilmiştir. Tüketicilerin plastik poşetleri tercih edilmesi durumunda her bir plastik poşet için 4 sent ücret ödemeleri gerekmektedir. 2019 yılında vergi oranı güncellenmiştir ve plastik poşet başına 9 sent olarak uygulanmaktadır. Vergilendirmedeki asıl amaç

33 Mauro Anastasio ve James Nix, "Plastic Bag Levy in Ireland, Green Budget Europe" 2016, ss.2-4 [https://ieep.eu/uploads/articles/attachments/0817a609-f2ed-4db0_\(06.02.2019\).](https://ieep.eu/uploads/articles/attachments/0817a609-f2ed-4db0_(06.02.2019).)

34 Koen Rademaekers, Jeroen van der Laan, Matthew Smith, Christina van Breugel, Hector Pollitt, The role of market-based instruments in achieving a resource efficient economy, European Commission: DG Environment, Rotterdam, 2011, ss.21-22.

35 Chloe Corbyn, Carrier Bag Charges: Frequently Asked Questions, Research Briefing, 2016 <http://www.assembly.wales/research%20documents/16-046/16-046-web-english.pdf> (10.02.2019).

36 BBC, Plastic bag charge in Scotland sees usage cut by 80%, 2015, <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-34575364> (17.03.2019).

37 Nicola Slawson, Scotland's plastic bag usage down 80% since 5p charge introduced, <https://www.theguardian.com/environment/2015/apr/17/scotland-plastic-bag-usage-falls-after-5p-charge-introduced> (12.01.2019).

38 Consejería De Economía, Hacienda y Administración Pública, Impuesto sobre las Bolsas de Plástico de un Solo Uso en Andalucía, <https://www.juntadeandalucia.es/haciendayadministracionpublica/tributos/impuestos/proprios/bolsas.htm> (12.02.2019).

39 Peppas, Sofia. Thinking outside the plastic bag: How Greece can reduce the plastic bag consumption, Lund University The International Institute for Industrial Environmental Economics, In IIIIEE Masters Thesis IMEN41 20162, 2016.

plastik poşetlerin kullanımını kısıtlamak ve çevre kirliliğini azaltmak için yeniden kullanılabilir poşetlerin kullanımını teşvik etmektedir⁴⁰.

İtalya'da 1 Ocak 2018'de yürürlüğe giren harcama vergisi yasası gereğince süpermarketler ve diğer mağazalarda meyve, sebze, balık, soğuk et ve diğer gıda ürünlerinin paketlenmesi için kullanılan plastik poşetlerin biyolojik olarak parçalanabilir ve çevre üzerinde sıfır etkiye sahip olması gerekli kılınmıştır⁴¹. Tüketiciler yürürlüğe giren yasa gereğince süpermarketlerde kullandıkları her bir plastik poşet için 5 ila 10 sent ücret ödemektedirler⁴². İtalya'da uygulanan vergi plastik poşetleri, kağıt poşetlerden daha pahalı hale getirmiştir⁴³. İtalya'daki tüm tüccarlar yasayı uygulamakta zorunlu tutulmuşlardır. Yasa ihlali yapan tüccarlara 2.500 Euro ila 25.000 Euro arasında ceza kesilmektedir⁴⁴.

4.4. Hong Kong-Tayvan-İsrail

Hong Kong Hükümeti ve Çevre Koruma Dairesi plastik poşetlerin kullanımını azaltmayı amaçlayan çevresel vergi politikasını 7 Temmuz 2009 tarihinden itibaren hayata geçirmiştir. Çevresel vergi uygulaması ile plastik poşetler vergileme kapsamına alınmış ve tescilli perakendecilerin müşterilere ücretsiz plastik poşet vermeleri yasaklanmıştır⁴⁵. Hong Kong'ta perakendeciler "Ürün Eko-Sorumluluk Yönetmeliği" uyarınca müşterilerinden her bir plastik poşet için asgari 50 sent veya daha fazla ücret talep etmektedir⁴⁶. Çevre Koruma Dairesi plastik poşet vergisini uygulamayan perakendecilere ilk seferde 2.000 Hong Kong Doları,

ikinci seferde 100.000 Hong Kong Doları sonraki her sefer içinde 200.000 Hong Kong Doları ceza kesmekle yükümlüdür⁴⁷. Hijyen nedeni ile kullanılan plastik poşetler, ambalajlama için kullanılan plastik poşetler ve ürün satışı yapılmaksızın hizmet için verilen plastik poşetler vergiden muhafız⁴⁸. Hong Kong Çevre Koruma Dairesi sözcüsü verginin başarılı olduğunu kabul ettiklerini ve verginin tüketici davranışlarını etkileyerek, insanların süpermarkete kendi çantalarını getirmelerini sağladığına dikkat çekmiştir⁴⁹.

Tayvan Çevre Koruma Ajansı (EPA) plastik kirliliğinin önüne geçmek amacıyla 2030 itibariyle plastik nesnelere yasaklayacağını duyurmuştur. Eco-Watch aktardığı bilgiye göre 12 senelik bir eylem planı oluşturulmuştur. Buna göre, 2019 yılında kafe ve restoranlarda plastik pipet kullanımının yasaklanması, 2020'de tüm yemek kuruluşlarına uygulanması ve 2025'e gelindiğinde Tayvan'da yaşayan bireylerin plastik pipet, poşet, kupa vb. plastik ürünler için ücret ödemesi planlanmaktadır. Planlama doğrultusunda 2030'a gelindiğinde plastik kullanımından vazgeçilecek ve geri dönüşümü olan ürünler plastiğin yerine kullanılacaktır⁵⁰.

İsrail 2017 yılı itibari ile büyük perakendecilerin tüketicilere verdikleri her bir plastik poşet başına 10 purta vergi uygulamaktadır. Yasa küçük marketler veya meyve ve sebze pazarları için geçerli değildir. İsrail Çevre Koruma Bakanlığı verilerine göre 1 Ocak 2017 tarihinde yürürlüğe giren plastik poşet yasası sonrasında ülkenin önde gelen süpermarket zincirle-

40 Bg Sinor, Greeks will now pay 4 euro cents for plastic bags, 2018, <https://sinor.bg/51642-garcite-veche-ste-plastat-po-4-evrocenta-za-najlonovite-torbichki> (10.02.2019).

41 Today, Free plastic bags banned as of next Monday (31 December), 2018, <https://today.rtl.lu/news/luxembourg/1285345.html> (01.01.2019).

42 Ann Mariu D'andrea, Tassa sulla spesa, dal 1° gennaio 2018 sacchetti frutta e verdura a pagamento, 2018, <https://www.informazionefiscale.it/tassa-sulla-spesa-sacchetti-frutta-verdura-pagamento-biodegradabili-2018> (17.03.2019).

43 Johene Dikgang, Anthony Leiman, Martine Visser, "Analysis of the plastic-bag levy in South Africa", Resources, Conservation and Recycling, 66, 2012, s. 60.

44 Chiara Cecchini, Sacchetti per frutta e verdura a pagamento: rivolta (e trucchetti) contro la nuova tass, 2018, <http://www.today.it/cronaca/sacchetti-frutta-a-pagamento-supermercati.html> (11.03.2019).

45 Essays, UK, Reducing Plastic Bag Usage In Hong Kong Environmental Sciences Essay, 2013, <https://www.ukessays.com/essays/environmental-sciences/reducing-plastic-bag-usage-in-hong-kong-environmental-sciences-essay.php?vref=1> (10.03.2019).

46 Environmental Protection Department, Summary of Environmental Legislation, 2019, https://www.epd.gov.hk/epd/english/laws_regulations/envir_legislation/laws_overview.html (13.02.2019).

47 Plastic Shopping Bag Charing, Penalty, 2019, https://www.epd.gov.hk/epd/psb_charging/en/psb_charging/penalty.html (09.02.2019).

48 Cagape W Elmer, Hong Kong's Complicated Plastic Bag Levy, 2011, <https://travelwireasia.com/2011/12/hong-kongs-complicated-plastic-bag-levy/> (10.03.2019).

49 Toloken, Steve, Consumers Buy Heavier Bags; Plastics Use Rises After Hong Kong Taxes Bags, 2011, <http://icpe.in/pdf/plastics%20news-Hong%20Kong.pdf> (03.01.2019).

50 Ekolojist, Tayvan 2030 İtibariyle Plastik Nesnelere Yasaklamayı Onayladı, 2018, <http://ekolojist.net/tayvan-2030-itibariyle-plastik-nesnelere-yasaklamayi-onayladi/> (12.02.2019).

rinde plastik poşet tüketimi % 80 oranında azalmıştır. Yasanın yürürlüğe girmesi sonrası gelen süreçte çevre temizleme fonuna 40 milyon şekel (11 milyon dolar) aktarılmıştır. İsrail’de yıllık toplam kişi başı 325 olan toplamda 2,8 milyar plastik poşeti dağıtırken, 2017’de bu rakam 1,5 milyar veya kişi başına 171 poşete düşmüştür.⁵¹

4.5. Güney Afrika-Amerika Birleşik Devletleri

Güney Afrika’da plastik poşetlerin neden olduğu çevresel etkileri azaltmak için geliştirilen politika kapsamında plastik poşetlerin ücretlendirmesine yönelik öneri hükümet tarafından değil, kalın poşetlerin yüksek maliyetinden memnun olmayan perakendeciler tarafından gündeme getirilmiştir. Varılan anlaşma sonucunda 2003 yılında plastik poşetlere vergi dahil 46 sentlik ücret uygulanmaya başlanmıştır⁵². Bununla birlikte Güney Afrika’da uygulanan plastik poşet vergisinin oranının düşük olması, insanların vergiyi market bütçeleri içerisinde değerlendirmelerine neden olmuş ve vergi tüm ödeme noktalarında uygulanmasına rağmen zamanla etkinliğini yitirmiştir. Güney Afrika’da ilk vergi indiriminden sonra yapılan vergi artışları tüketicilerin tepkilerine neden olmuş ve fiyat artışlarına rağmen plastik poşet tüketimi istikrarlı bir şekilde artırmaya devam etmiştir⁵³.

Amerika Birleşik Devletlerinin Washington eyaleti 2009 yılı itibari ile plastik poşetlere vergi uygulayarak plastik kirliliğin neden olduğu çevresel sorunları engellemeye çalışan ilk Amerikan şehirlerinden biridir. Plastik poşet vergisinden elde edilen 5 sent, Anacostia Nehri Temizleme ve Koruma Fonuna aktarılmaktadır. Koruma fonu elde edilen geliri Washington eyaletindeki düşük gelirli ve yaşlı vatandaşlara yeniden kullanılabilir poşetler dağıtmaktadır. San Francisco 2007 yılında plastik poşet kullanımını yasaklamıştır. San Francisco’da Müşterilerin kasada ihtiyaç duydukları yeniden kullanılabilir poşetler veya geri dönüştürülebilir kağıt poşetlere 10 sent ücret alınmaktadır⁵⁴.

4. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Plastik poşet vergilerinin etkinliğine ilişkin yapılmış çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Plastik poşet kullanımına yönelik yapılmış çalışmaların bir kısmı vergi uygulamasının poşet kullanımını önemli ölçüde azalttığını belirtmektedir. Örneğin; Kane (2018) İsrail’de plastik poşet vergisi uygulamasının poşet tüketimini %80 oranında düşürdüğünü ifade etmektedir. Hong Kong’ta plastik poşet vergisinin yürürlüğe girmesinden bir sene sonra perakendeciler tarafından müşterilere dağıtılan plastik poşetlerin sayısında %90 oranında azalma görülmüştür (Green Power, 2019). Galler’de verginin yürürlüğe girdiği 1 Ekim 2011 tarihinden 1 Temmuz 2012 tarihine kadar geçen sürede plastik poşet kullanımında %96 oranında bir düşüş yaşandığı görülmüştür. (Goumbook, 2017). İskoçya’da vergi yasanın yürürlüğe girmesini takip eden bir yıl içerisinde mağazalardan dağıtılan plastik poşet sayısı, %80 azalmıştır (BBC, 2015). Gupta ve Somanathan (2011) Danimarka’da uygulanan vergi sonrasında plastik poşet kullanımının %66 oranında azaldığını belirtmektedirler.

Pieters (2017) Hollanda’da uygulanan plastik poşet vergisi sonrasında 300’e yakın perakendeci ile görüşülerek hazırlanan raporda plastik poşet kullanımının %71 oranında düştüğünü belirtmektedir. Dikgang ve Visser (2012) Botswana’da plastik poşetten alınan ücretlerin yüksek olmasının etkisiyle, poşet kullanımının çok fazla düştüğünü belirtmektedirler. Saidan vd. (2017) de Ürdün’de uygulanan vergilerin, plastik poşet kullanımını %69 oranında azalttığını ifade etmektedirler. Martinho vd. (2017) Portekiz’de 2015 yılında uygulanmaya başlanan plastik poşet vergisinin, uygulamaya konulduktan 4 ay sonra etkinliğini belirlemeye yönelik yaptıkları çalışmada, plastik poşet kullanımının %74 oranında azaldığını aynı zamanda yeniden kullanılabilir poşet kullanımının %61 oranında arttığı belirtilmektedir.

51 Hader Kane, Israel Sees 80% Drop in Plastic Bag Consumption After 2017 Law Implementing Bag Fee, 2018, <https://www.haaretz.com/israel-news/.premium-israel-sees-80-drop-in-plastic-bag-consumption-after-bag-fee-1.6291136> (01.03.2019).

52 Hasson Reviva, Anthony Leiman ve Martine Visser, “The Economics of Plastic Bag Legislation In South Africa”, South African Journal of Economics. 75(1), 2007, ss. 66-83.

53 Johane Dikgang, Martine Visser, “Behavioural Response to Plastic Bag Legislation in Botswana, South African Journal of Economics, 80(1), 2012, ss.123-133.

54 Brynna Strand, Charlie Ann Kerr, 10 Cities and Countries Confronting Plastic Bag Pollution Head-On, 2018, <https://www.earthday.org/2018/04/20/10-cities-and-countries-confronting-plastic-bag-pollution-head-on/> (12.02.2019).

Strand ve Kerr (2018) ABD'nin Washington Eyaleti'nde plastik poşet vergisinin uygulamaya geçirilmesi ile plastik poşet kullanımında %85'lik bir azalma gerçekleştiğini belirtmektedir. Washington eyaletindeki aylık plastik poşet tüketimi 22,5 milyon iken 2018 yılı itibari ile 3,3 milyona gerilemiştir. Yine San Francisco'da kasada yeniden kullanılabilir poşet veya geri dönüştürülebilir kağıt poşetlerden alınan ücretlerin, 2010 yılından bu yana plastik poşetin yol açtığı kirlilikte %72'lik bir azalmaya neden olduğu belirtilmektedir. Hasson vd. (2007) Güney Afrika'da 2003 yılında plastik poşetlerin vergiye tabi tutularak ücret karşılığı verilmesi uygulamasının, poşet üretiminde %80'lik bir azalma meydana getirdiğini, ancak bu durumdan rahatsız olan perakendeciler sebebiyle poşetlerden alınan ücretin düşürüldüğü belirtilmektedir. Bununla birlikte Dikgang vd. (2012), Güney Afrika'da plastik poşet vergisinin sadece kısa dönemde etkin olduğunu ancak uzun dönemde ise etkinliğinin olmadığını belirtmektedirler. Rivers vd. (2017) Toronto'da poşet vergilerinin, yeniden kullanılabilir poşet kullanımını %3,4 artırdığını ifade etmektedirler. Ancak sosyo-ekonomik seviyesi yüksek tüketicilerin davranışlarındaki etkisi daha sınırlı bir şekilde hissedilmiştir.

Yapılmış bazı çalışmalar da vergilerin etkinliğinin daha çok toplumun plastik poşetlerin çevre kirliliğine olan etkisine ilişkin bilinç düzeyi ile ilgili olduğunu belirtmektedir. Convery vd. (2007) çalışmalarında 2002 yılından itibaren İrlanda hükümeti tarafından plastik poşet başına 0.15 Euro vergi alınmaya başlanmasıyla, poşet kullanımının %90 oranında düştüğünü belirtmektedirler. Bu vergilerden elde edilen yıllık gelir yaklaşık 12-14 milyon Euro olup, toplam gelirlerin %3 'üne tekabül etmektedir. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, ürün üzerine konulan bu verginin müşteri tercihleri üzerinde önemli bir etkisi olduğu, ikinci olarak da bu verginin başarısında, tüketiciler tarafından kabul edilmesinin de etkili olduğu sonuçla-

rına varılmıştır. Bu verginin tüketiciler tarafından kabul edilmesinde, plastik poşetlerin çevreye verdiği zararlar konusunda, bilgilendirmeye yönelik kampanyalar düzenlenmesi, vergilerden elde edilen gelirlerin bir çevre fonunda biriktirilmesi gibi önlemler etkilidir.

Ayalon vd. (2009) da çalışmalarında İsrail'de plastik poşet kullanımının azaltılmasına yönelik olarak, poşet kullanımının tamamen yasaklanması ve yüksek vergi uygulamalarından ziyade, plastik poşetlerin çevreye verdiği zararlar açısından verilen eğitimlerin ve bilgilendirmelerin çok daha etkili olduğunu belirtmektedirler. Yine Wicaksono vd. (2016) yaptıkları çalışmada, Endonezya'da 328 kişiye yaptıkları ankette, bireylerin %88,7'sinin plastik poşetlerin para ile satılmasını doğru bulduklarını belirtmişlerdir. Ancak plastik poşet ücretlerinin düşük olmasına bağlı olarak, poşet kullanımının azalmadığı da ayrıca elde edilen sonuçlarda yer almaktadır. Bu sonuçlara göre toplumun konuya ilişkin farkındalığının yeterli olmadığı belirtilmektedir.

Yine Gürbüz ve Yılmaz (2018)'in yaptığı çalışmada ise üniversite öğrencilerinin plastik poşet yerine bez poşet tercih etmelerini etkileyen faktörleri belirleyebilmek adına bir anket yapılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, plastik poşet kullanımını azaltan faktörlerin, plastik poşetin zararlarına ilişkin farkındalık, bireylerin poşet kullanımının yasaklanmasına karşı olumlu bir bakış açısına sahip olmaları olduğu ifade edilmiştir.

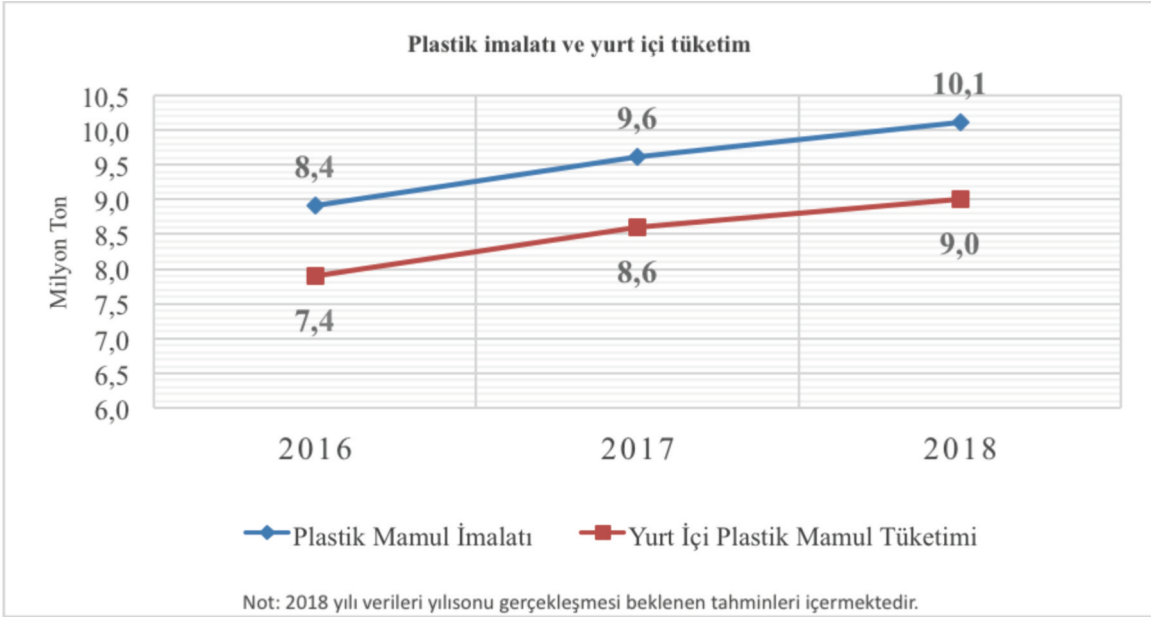
5. TÜRKİYE'DE PLASTİK POŞET VERGİSİ

1970'lerden itibaren dünyada, 1980'lerin sonundan itibaren de Türkiye'de kullanılmaya başlanan plastik poşetler⁵⁵ 2018'in sonuna kadar olan dönemde üretim ve tüketim sektörleri dahil olmak üzere oldukça yaygın bir kullanım alanına sahip olmuştur. Tüketiciler özellikle market alışverişlerinde ücretsiz olarak dağıtılan poşetlerden istedikleri kadar alabilmişlerdir⁵⁶.

55 Özçelik, s.11.

56 Gürbüz ve Yılmaz, s.137.

Tablo1: Türkiye’de Plastik Mamul Üretimi ve Yut İçi Tüketimi

Kaynak: www.pagev.org raporlarından yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 1’den de görüldüğü gibi Türkiye’de 2016-2018 yılları arasında plastik mamul üretiminin artış gösteren bir ivme yakaladığı görülmektedir. 2016 yılında ise 8,9 milyon ton ve 33,8 milyar dolarlık plastik mamul üretimi gerçekleşmiş olup, üretim içindeki en yüksek pay 3,55 milyon ton ile plastik ambalaj üretimine aittir. 2016 yılında 7,9 milyon ton ve 32,6 milyar dolarlık iç pazar tüketimi gerçekleşmiştir. İç tüketimin yaklaşık 3,95 milyon tonu otomotiv, ambalaj, inşaat ve elektronik sektörlerini kapsamaktadır⁵⁷. 2017 yılında içerisinde gerçekleşen 9,6 milyon tonluk toplam plastik mamul üretiminin yaklaşık 3,8 milyon tonu plastik ambalaj sektöründe gerçekleşmiştir. Yine 2017 yılında plastik mamul sektöründe 8,6 milyon ton ve 35,6 milyar dolarlık iç pazar tüketimi gerçekleşmiştir. Gerçekleşen plastik mamul tüketimin yaklaşık 4 milyon 300 bin tonu otomotiv, ambalaj, inşaat ve elektronik sektörünü kapsamaktadır⁵⁸. 2018 yılının ilk altı ayında ise 5 milyon 52 bin ton plastik mamul üretimi gerçekleştirilmiştir. 2018 yılının ilk altı ayında gerçekleştirilen 5,1 milyon tonluk plastik mamul üretiminin 21 bin tonunu plastik ambalajların oluşturduğu görül-

mektedir. Plastik mamul üretiminin 2018 yılı sonunda % 5 artarak 10 milyon 104 bin tona çıkacağı tahmin edilmektedir. Plastik ürünlerin iç pazar tüketimi 2018 yılında 4 milyon 643 bin ton olarak gerçekleşmiştir⁵⁹. Gittikçe artan plastik üretiminin insan sağlığına ve çevreye olan olumsuz etkileri göz önünde bulundurulduğunda, plastik üretim ve tüketiminin azaltılmasında diğer ülke örnekleri de incelendiğinde, plastik poşetlerin kullanımının sınırlandırılmasının etkisi olabileceği düşünülmektedir.

Türkiye’de plastik poşet tüketimine yönelik ilk yasal düzenleme 24.08.2011 tarihli ve 28035 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiş olan “Ambalaj Atıkları Kontrolü Yönetmeliği” ile hayata geçirilmiştir. İlgili yönetmelik içerisinde yer alan “Satış noktaları poşet kullanımını en aza indirecek tedbirleri almakla, yapılan çalışmalarını her yıl Şubat ayı sonuna kadar il çevre ve şehircilik müdürlüğüne bildirmekle yükümlüdürler” ibaresi plastik poşet tüketimine yönelik ilk yasal düzenlemedir⁶⁰. Söz konusu yönetmelik 27.12.2017 tarihli 30283 sayılı Resmi Gazete ile yayımlanan “Ambalajlı Atıklarının Kontrolü

57 Pagev, Türkiye Plastik Sektörü İzleme Raporu (2016), <https://www.pagev.org/yayinlar> (14.02.2019)

58 Pagev, Türkiye Plastik Sektörü İzleme Raporu (2017), <https://www.pagev.org/yayinlar> (14.02.2019)

59 Pagev, Türkiye Plastik Sektörü İzleme Raporu (2018/6), <https://www.pagev.org/yayinlar> (14.02.2019)

60 28035 sayılı Resmi Gazete’nin Satış noktalarının yükümlülüğü” başlıklı 13’üncü maddenin birinci fıkrasının “c” bendi

Yönetmeliği” ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bu yönetmeliğin 14. Maddesi’nde satış noktaları bazı yükümlülüklerle tabi tutulmuştur⁶¹.

Bunula birlikte plastik poşet kullanımının sınırlandırılmasına ilişkin ilk somut düzenleme 10.12.2018 tarihinde 30621 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Çevre Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” dur. Bu kanun ile plastik poşetlerin ücret karşılığı satılması amaçlanmıştır⁶². Türkiye’de yürürlükte bulunan uygulamada, poşet başına en az 25 kuruş alınmasını öngören kanunun temel hedefi, plastik poşet kullanımı azaltarak bez veya kâğıt poşetler ile ikame edilmesini sağlamaktır⁶³. Plastik poşetlere uygulanacak olan asgari 25 kuruşluk ücretlendirmenin 15 kuruşu plastik poşet vergisi, 10 kuruşu ise %18 KDV ve maliyet bedelinden oluşmaktadır. Ücrete tabi olan plastik poşetlerin barkodu bulunmakta ve satış belgesinde adet olarak gösterilmektedir⁶⁴.

Gereksiz plastik poşet tüketim alışkanlığının değiştirilmesine yönelik vergisel düzenlemenin etkinliğinin belirlenmesi için erken olsa da, yasal düzenleme sonrasındaki ilk dört günlük süre içerisinde plastik poşet kullanımının yaklaşık % 50 oranında azaldığı belirtilmektedir⁶⁵. Yine Antalya’da düzenlenmiş olan “2023’e Doğru Türkiye’de Çevre ve Şehirciliğin Geleceği” isimli toplantının sonucunda, ülkemizde yılda kişi başına düşen 440 adet olan plastik poşet tüketiminin 5 yıl içerisinde kişi başı 40 adede düşürüleceği, Şehirlerdeki atık probleminin minimuma indirileceği ve 2023 yılına kadar tüm içecek ambalajlarından da depozito alınmasının planlanmasından söz edilmektedir⁶⁶. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada da, Türkiye genelindeki beş market zincirini kapsayan veriler kanunun yürürlüğe girmeden önceki senenin ilk üç ayında 600 milyon adet olan plastik poşet kullanımının, kanunun yürürlüğe girdiği

ilk üç ay içerisinde 100 milyon adede düştüğü, plastik poşet kullanımında %75 oranında bir azalmanın gerçekleştiği belirtilmiştir.⁶⁷

1 Ocak 2018 tarihinde yürürlüğe girmesi planlanan ancak bir yıl gecikme ile 1 Ocak 2019 tarihinde uygulanmaya başlanan kanunun esas amacının gelir elde edilmesi olmadığı halde, uygulanmaya başlanmasıyla birlikte bazı tepkilere de neden olmuştur. Halkın tepkisi, yıllardır ücretsiz bir şekilde ve istedikleri kadar kullanmaya alıştıkları poşetlerin bir anda ücretlendirilmesinin gereksiz bir gider olarak görülmesine dayanmaktadır⁶⁸.

Bu tepkide, tüketicilerin plastiğin, insana ve çevreye olan zararları ve poşet kullanımının sınırlandırılmasının temel amacının ne olduğu konusundaki bilinç düzeyinin yetersizliği etkili olmaktadır. Nitekim Yiğit vd. (2017) Bursa ilindeki çeşitli meslek gruplarına mensup tüketicileri kapsayan araştırmalarında tüketicilerin plastik poşetlerin çevreye ve insan sağlığına zararları konusunda yeteri kadar bilgi sahibi olmadıkları, plastik poşet kullanımına alternatif olarak biyobozunur poşet, bez poşet veya kâğıt poşet seçenekleri üzerinde durdukları ve araştırmaya katılan tüketicilerin % 42’sinin plastik poşet vergisini desteklediği, % 41’nin ise desteklemediği bulgularını elde etmişlerdir.

Eğitici programlar, ilgili reklamlar, bu verginin temel nedenini açıklamaya yönelik oluşturulacak kampanyaların toplum bilinci üzerinde etkili olabileceği söylenebilir⁶⁹. Bununla birlikte temel amacı doğaya ve insan sağlığına zarar veren plastik üretimini ve tüketimini de azaltmak olan bu verginin, genel plastik üretimi ve tüketimini azaltıcı önlemlerle tamamlanması da toplumun bu vergiyi içselleştirmesinde ve plastik kullanımının bir bütün olarak azaltılmasında daha etkili olabileceği söylenebilir.

61 30283 sayılı Resmi Gazete’nin Satış noktalarının yükümlülüğü” başlıklı 14’üncü maddenin birinci fıkrasının “a”, “b”, “c”, “ç”, “d” bentleri

62 Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

63 A.g.m.

64 A.g.m.

65 Akşam 4 Günlük Uygulama Sonucunda Plastik Poşet Kullanımı Yaklaşık Yüzde 50 Azaldı, 2019, <https://www.aksam.com.tr/ekonomi/4-gunluk-uygulama-sonucunda-plastik-poset-kullanimi-yaklasik-yuzde-50-azaldi/haber-810128> (01.02.2019)

66 Akşam 4 Günlük Uygulama Sonucunda Plastik Poşet Kullanımı Yaklaşık Yüzde 50 Azaldı, 2019, <https://www.aksam.com.tr/ekonomi/4-gunluk-uygulama-sonucunda-plastik-poset-kullanimi-yaklasik-yuzde-50-azaldi/haber-810128> (01.02.2019)

67 Hürriyet Poşet Kullanımı Yüzde 75 Azaldı, 2019, <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/poset-kullanimi-yuzde-75-azaldi-41199058> (13.05.2019).

68 Özçelik, s. 18.

69 United Nations, SINGLE-USE PLASTICS: A Roadmap for Sustainability, United Nations Environment Programme, 2018, s. 67.

Örneğin NewYork'da 2015 yılında plastik köpük üretimi yasaklanmıştır. Ardından plastik köpüklerin geri dönüştürülebileceğine ilişkin itirazlar yapılması üretime devam edilmesini sağlasa da 2017'de tekrardan bir yasak getirilmiştir⁷⁰. Yine İKEA mağazası, 2020 yılından itibaren, hem restoranlarında hem de alışveriş merkezlerinde tek kullanımlık plastik ürünleri yasaklayacağını açıklamıştır. Ülkemizde de, şu an gönüllülük esasına dayalı olan içecek ambalajlarının depozito iadesinin zorunlu tutulmasına yönelik çalışmalar başlatılmıştır⁷¹.

6. SONUÇ

Tüketiciler tarafından hafifliği, elastikiyeti ve düşük maliyeti nedeni ile oldukça kullanışlı bir araç olarak görülen plastik poşetler 1970'lerden bu yana yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Günümüzde, ülkelerin en önemli hedefleri arasında yer alan sürdürülebilir büyümede, çevre duyarlılığı ve kaynakların verimli kullanılması önem taşımaktadır. Çevresel etkileri nedeni ile çevre politikaları üzerinde önemli bir yere sahip olan plastik poşetlerin hem üretim esnasında hem de tüketildikten sonra havaya, toprağa, suya ve hayvanlara verdiği zararlar göz önünde bulundurulduğunda, kullanımının sınırlandırılması oldukça mantıklı bir çözüm olarak görülmektedir. Bu doğrultuda hareket eden birçok ülkede plastik poşet kullanımının yasaklanması, biyobozunur poşet kullanımının yaygınlaştırılması, plastik poşetlerin ücretli olması veya vergiye tabi tutulması gibi uygulamalara rastlamak mümkündür. Plastik poşetlerin ücrete tabi olmasının poşet kullanımı üzerindeki etkileri konusunda yapılan çalışmalar incelendiğinde, ücretlerin genellikle kullanımı sınırlandırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak tüm vergilerde olduğu gibi, etkinliğin sağlanmasında verginin içselleştirilerek, kabullenilmesi önem taşımaktadır. Bununla birlikte dünyada plastik tüketiminin önüne geçmek adına, plastik poşetlerin ücretlendirilmesinin yanında, farklı uygulamalara rastlamak mümkündür. Danimarka'da tüketicilerin kullandıktan sonra iade ettikleri poşetler için ücret iadesi uygulaması, Hollanda'da satıcıların yaklaşık % 30'unun müşterilerine kağıt poşet vermesi, Tayvan'da 2030'a gelindiğinde plastik kullanımının tamamen kaldırılması amacıyla vatandaşların plastik poşetlerin yanında plastik pipet, kupa gibi gereçler için de ücret ödemesi bu uygulamalara örnek olarak verilebilir.

Türkiye'de de 10 Aralık 2018 tarihli 7153/ Çevre Kanunu (Md. 11) geri kazanım katılım payı ve (Md. 13) poşet ücreti uygulaması ilişkin düzenlemeler ile 1 Ocak 2019'da uygulamaya konulan plastik poşet vergisinin temel amacı çevre duyarlılığı ve çevrenin korunmasıdır. Plastik poşet vergisi, uygulamanın başlandığı andan itibaren tüketiciler tarafından birçok tepki ile karşılanmıştır. Bu tepkiler arasında ücretlendirme ilk sırada yer alırken diğer tepkide plastik poşetlerin üzerinde firmaların marka logolarının bulunması konusunda yoğunlaşmaktadır. Tüketicilerin çoğu satıcı firmanın reklamının yer aldığı plastik poşetlere ücret ödemek istememektedir. Hatta bu nedenle satın alınan plastik poşetlerin satıcı firmaya iade edildiği de görülmüştür. Bu nedenle plastik poşetler üzerinde sadece çevre koruma politikalarına hizmet veren bilinçlendirici logoların basımının zorunlu hale getirilmesi uygun olacaktır.

Plastik poşet kullanımında gerçekleşen bu azalmanın daha fazla olması isteniyorsa öncelikli olarak plastik poşetlere bir alternatif olarak kese kağıdı ve kağıt torbalar ön plana çıkarılmalı ve kağıt ürünlerine uygulanan %10 vergileme bu ürünler için sıfırlanmalıdır. Çevre koruma politikaları kapsamında plastik çatal, kaşık, tabak ve benzer plastik ürünlerin tüketiminin azaltılması yönünde bu plastik ürünler üzerine vergi uygulanabilir. Uygulanacak vergi plastik mikron kalınlığına bağlı değişen ve üretici firma odaklı olabilir.

Çevre politikalarının etkinliği bakımından plastik poşetler ile benzer plastik ürünlerin kullanımının neden olduğu çevre kirliliğine ilişkin toplumun bilinçlendirmesi önem taşımaktadır. Bu kapsamda temel amacı gelir elde etmek olmasa da, plastik poşet vergisinden elde edilecek gelirlerin geri dönüşüm çalışmaları ve altyapı eksikliklerinin giderilmesi ile çevre duyarlılığına yönelik bilinçlendirme faaliyetlerinin finansmanında kullanılması verginin etkinliğini artıracaktır.

Bu doğrultuda, çevre kirliliğinin önlenmesinde plastik üretiminin ve tüketiminin azaltılmasına yönelik olarak uygulamaya konulan poşet vergisinin etkinliğinin artırılması için tamamlayıcı politikalara ağırlık verilmesinin etkili olabileceğini söylemek mümkün olmaktadır.

70 United Nations, 2018, s.57.

71 "Plastik Poşet Ücrete Tabi Olacak" https://www.avmtrend.com/zincir-market-gruplari/plastik-poset-ucrete-tabi-olacak_747 (17.05.2019)

KAYNAKÇA

-Akşam 4 Günlük Uygulama Sonucunda Plastik Poşet Kullanımı Yaklaşık Yüzde 50 Azaldı, 2019, <https://www.aksam.com.tr/ekonomi/4-gunluk-uygulama-sonucunda-plastik-poset-kullanimi-yaklasik-yuzde-50-azaldi/haber-810128> (01.02.2019)

-Anastasio, Mauro, Nix, James, *Plastic Bag Levy in Ireland, Green Budget Europe*, 2016, <https://ieep.eu/uploads/articles/attachments/0817a609-f2ed-4db0-8ae005f1d75fbaa4/IE%20Plastic%20Bag%20Levy%20final.pdf?v=63680923242> (06.02.2019).

-Anderson, Marcia, *Confronting Plastic Pollution One Bag at a Time*, 2016, <https://blog.epa.gov/blog/2016/11/confronting-plastic-pollution-one-bag-at-a-time/>. (03.02.2019).

-AY İrfan, (2019), Plastik Malzemeler, <http://w3.balikesir.edu.tr/~ay/lectures/pm/plastikte.mek2.pdf> (01.03.2019).

-Aylon, Ofira, Goldrath, Tal, Rosenthal, Gad, Grossman, Michal, “Reduction of plastic carrier bag use: An analysis of alternatives in Israel”, *Waste Management*, 29 (7), 2009, ss. 2025-2032.

-BBC, Plastic bag charge in Scotland sees usage cut by 80%, 2015, <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-34575364> (17.03.2019).

-Canpolat, Seda, “Çevre Vergileri ve Türkiye Uygulaması”, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye (Kamu Ekonomisi) Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2009.

-Cecchini, Chiara, *Sacchetti per frutta e verdura a pagamento: rivolta (e trucchetti) contro la nuova tassa*, 2018, <http://www.today.it/cronaca/sacchetti-frutta-a-pagamento-supermercati.html> (11.03.2019).

-Consejería De Economía, Hacienda y Administración Pública, *Impuesto sobre las Bolsas de Plástico de un Solo Uso en Andalucía*, <https://www.juntadeandalucia.es/haciendayadministracionpublica/tributos/impuestos/propios/bolsas.htm> (12.02.2019).

-Convery, Frank, McDonnell, Simon, Ferreira, Susana, “The most popular tax in Europe? Lessons from the Irish plastic bags levy”, *Environmental and resource economics*, 38(1), 2007, ss. 1-11.

-Corbyn, Chloe, *Carrier Bag Charges: Frequently Asked Questions*, Research Briefing, 2016 <http://www.assembly.wales/research%20documents/16-046/16-046-web-english.pdf> (10.02.2019)

-Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, (2019). 2023’e

Doğru Türkiye’de Çevre Ve Şehirciliğin Geleceği İş-tişare Toplantısı Sonuç Bildirgesi, Antalya 201, <https://webdosya.csb.gov.tr/db/turkce/faaliyetler/sonuc-b-ld-rges-slayt-20190120122440.pdf>

-D’andrea, Ann Mariu, *Tassa sulla spesa, dal 1° gennaio 2018 sacchetti frutta e verdura a pagamento*, 2018, <https://www.informazionefiscale.it/tassa-sulla-spesa-sacchetti-frutta-verdura-pagamento-biodegradabili-2018> (17.03.2019).

-Dikgang, Johane, Leiman Anthony, Visser, Martine, “Analysis of the plastic-bag levy in South Africa”, *Resources, Conservation and Recycling*, 66, 2012, ss. 59–65.

-Dikgang, Johane, Visser, Martine, “Behavioural Response to Plastic Bag Legislation in Botswana, South African Journal of Economics”, 80(1), 2012, ss.123-133.

-Durak, Sevgi Güneş, “Investigation and Evaluation of the Effect to Environmental Pollution of Plastic Shopping Bags”, *Turkish Journal of Scientific Reviews*, 9(2), 2016, ss.20-24.

-Ekolojist, *Tayvan 2030 İtibariyle Plastik Nesnelere Yasaklamayı Onayladı*, 2018, <http://ekolojist.net/tayvan-2030-itibariyle-plastik-nesnelere-yasaklamayi-onayladi/> (12.02.2019).

-Elmer, W Cagape, *Hong Kong’s Complicated Plastic Bag Levy*, 2011, <https://travelwireasia.com/2011/12/hong-kongs-complicated-plastic-bag-levy/> (10.03.2019).

-Environmental Protection Department, *Overseas Experience on Plastic Shopping Bag Reduction, Legislative Council Panel On Environmental Affairs*, 2007, https://www.epd.gov.hk/epd/english/news_events/legco/files/OverseasExperienceonPlasticShoppingBagReduction.pdf (13.02.2019).

-Environmental Protection Department, *Summary of Environmental Legislation*, 2019, https://www.epd.gov.hk/epd/english/laws_regulations/envir_legislation/laws_overview.html (13.02.2019).

-Essays, UK, *Reducing Plastic Bag Usage In Hong Kong Environmental Sciences Essay*, 2013, <https://www.ukessays.com/essays/environmental-sciences/reducing-plastic-bag-usage-in-hong-kong-environmental-sciences-essay.php?vref=1> (10.03.2019).

-European Environment Agency, *Environmental signals 2002 Benchmarking the millennium*, Environmental assesment report No. 9: Luxemburg, 2002.

-Goumbook, *Plastic Bags Charges, Taxes And Bans – List By Countries*, 2017 <http://goumbook.com/plastic-bags-charges-taxes-bans-list-countries/> (03.02.2019).

-Green Power, *Plastic Bag Culture in Hong Kong*, 2019, http://www.greenpower.org.hk/html5/eng/byob_info.shtml 04.01.2019_(02.02.2019).

-Gunn, Karen, *Danes Use Far Fewer Plastic Bags Than Americans – Here’s How*, 2018, <https://news.nationalgeographic.com/2018/05/denmark-uses-less-plastic-bags-usa-culture/> (04.01.2019).

-Gupta, Kanupriya, Somanathan, Rohini, *Consumer Responses to Incentives to Reduce Plastic Bag Use: Evidence From A Field Experiment in Urban India*, Delhi School Of Economics, 2011, https://www.isid.ac.in/~pu/conference/dec_11_conf/Papers/KanupriyaGupta.pdf (10.02.2019).

-Gürbüz, Hüseyin, Yılmaz, Veysel, “Üniversite Öğrencilerinin Naylon Poşet Kullanımına İlişkin Tutum ve Davranışlarının Yapısal Eşitlik Modellemesiyle Araştırılması”, *Sosyoekonomi*, 26 (38), 2018, ss.135-149.

-Halweil, Brian, *Plastic Bags*, Worldwatch Institute, 2004, <http://www.worldwatch.org/system/files/Plastic%20Bags.pdf> (13.02.2019).

-Hasson Reviva, Leiman Anthony ve Visser Martine, “The Economics of Plastic Bag Legislation In South Africa”, *South African Journal of Economics*, 75(1), 2007, ss. 66-83.

-Hürriyet *Poşet Kullanımı Yüzde 75 Azaldı*, 2019, <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/poset-kullanimi-yuzde-75-azaldi-41199058> (13.05.2019).

-Kane, Hader, *Israel Sees 80% Drop in Plastic Bag Consumption After 2017 Law Implementing Bag Fee*, 2018, <https://www.haaretz.com/israel-news/premium-israel-sees-80-drop-in-plastic-bag-consumption-after-bag-fee-1.6291136> (01.03.2019).

-Kılıçer, Erkan, “Plastik Poşet Vergisi ve Örnek Ülke Uygulamaları”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı 357 (Haziran), 2018, ss.55-64.

-Knoblauch, Doris, Mederake, Linda, Stein, Ulf, “Developing Countries in the Lead— What Drives the Diffusion of Plastic Bag Policies?”, *Sustainability*, Vol. 10, 2018, ss. 1-24.

-Martinho, Graça, Balaiá, Natacha, Pires, Ana, “The Portuguese plastic carrier bag tax: The effects on consumers’ behavior”, *Waste Management*, Vol. 62, 2017, ss. 3-12.

-Özçelik, Gizem Erim, “Naylonlaşan Dünyada Poşet Krizi: Dünya-Türkiye Uygulaması”, Konya, Araştırma Raporu Ekonomik Araştırmalar ve Proje Müdürlüğü, 2019.

-Packaging Knowledge, *Plastic bags Introduction*, http://www.packagingknowledge.com/plastic_bags.asp#product_histroy (14.02.2019).

-Pagev, *Türkiye Plastik Sektörü İzleme Raporu 2018/6 Aylık*, <https://www.pagev.org/turkiye-plastik-sektor-izleme-raporu-2018-6-aylik-5b6d529aee324> (14.02.2019)

-Pagev, *Türkiye Plastik Sektörü İzleme Raporu 2017*, <https://www.pagev.org/turkiye-plastik-sektor-izleme-raporu-2017-5a785e4022b85> (14.02.2019)

-Pagev, *Türkiye Plastik Sektörü İzleme Raporu 2016*, <https://www.pagev.org/turkiye-plastik-sektor-izleme-raporu-2016-58aebc065407a> (14.02.2019)

-Peppas, Sofia. *Thinking outside the plastic bag: How Greece can reduce the plastic bag consumption*, Lund University The International Institute for Industrial Environmental Economics, In IIIIEE Masters Thesis IMEN41 20162, 2016.

-Pieters, Janene, “Dutch Ban On Free Plastic Bags See 71 Pct Drop In Use”, 2017, <https://nltimes.nl/2017/04/18/dutch-ban-free-plastic-bags-sees-71-pct-drop-use>.

-Plastics Europe, <http://www.plasticseurope.org/>, 2015, (11.03.2019).

-Plastic Shopping Bag Charing, *Penalty*, 2019, https://www.epd.gov.hk/epd/psb_charging/en/psb_charging/penalty.html (09.02.2019).

-Plastic Soup, *Ban On Free Plastic Bags In The Netherlands*, 2016, <https://www.plasticsoupfoundation.org/en/2016/01/ban-on-free-plastic-bags/> (09.02.2019).

-Powell, David. “The price is right.. Or is it? The case for taxing plastic”, New Economics Foundation, London, 2018.

-Rademaekers, Koen, Van der Laan, Jeroen, Smith, Matthew, Van Breugel Christina, Pollitt, Hector, *The role of market-based instruments in achieving a resource efficient economy*, European Commission: DG Environment, Rotterdam, 2011.

-Rivers, Nicholas, Shenstone-Harris, Sarah, Young, Nathan, “Using nudges to reduce waste? The case of Toronto’s plastic bag levy”, *Journal of Environmental Management*, Sayı 188, 2017, ss.153-162.

-Saidan, Motasem N., Ansour, Linah M., Saidan, Hakam. (2017). “Management of plastic bags waste:

an assessment of scenarios in Jordan”, *Journal of Chemical Technology and Metallurgy*, Sayı 52, 2017, ss. 148-154.

-Satır Reyhan, Ayşen (2014). “Çevre Ekonomisinde Çevre Vergileri Uygulamaları”, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), ss. 110-120.

-Sinor Bg, *Greeks will now pay 4 euro cents for plastic bags*, 2018, <https://sinor.bg/51642-garciteveche-ste-plastat-po-4-evrocenta-za-najlonovite-torbichki> (10.02.2019).

Slawson, Nicola, *Scotland's plastic bag usage down 80% since 5p charge introduced*, <https://www.theguardian.com/environment/2015/apr/17/scotland-plastic-bag-usage-falls-after-5p-charge-introduced> (12.01.2019).

-Slusarczyk, Beata, Kot, Sebastian “Solution for sustainable development: provisions limiting the consumption of disposable plastic carrier bags in Poland”, *Journal of Security and Sustainability Issues*, 7(3), 2018, ss. 449-458.

-Strand, Brynna, Kerr, Charlie Ann, *10 Cities and Countries Confronting Plastic Bag Pollution Head-On*, 2018, <https://www.earthday.org/2018/04/20/10-cities-and-countries-confronting-plastic-bag-pollution-head-on/> (12.02.2019).

-Today, *Sacchetti della frutta a pagamento: cosa prevede la nuova legge* <http://www.today.it/economia/sacchetti-frutta-pagamento.html> (01.02.2019).

-Today, *Free plastic bags banned as of next Monday* (31 December), 2018, <https://today.rtl.lu/news/luxembourg/1285345.html> (01.01.2019).

-Toloken, Steve, *Consumers Buy Heavier Bags; Plastics Use Rises After Hong Kong Taxes Bags*, 2011, <http://icpe.in/pdf/plastics%20news-Hong%20Kong.pdf> (03.01.2019)

United Nations, *SINGLE-USE PLASTICS: A Roadmap for Sustainability*, United Nations Environment Programme, 2018, <https://www.unenvironment.org/resources/report/single-use-plastics-roadmap-sustainability> (16.05.19)

-Uras, Güngör, *Yılda 5 milyar plastik poşeti çevreye atıyoruz*, 2009, <http://www.milliyet.com.tr/yazarlar/gungor-uras/yilda-5-milyar-plastik-poseti-cevreye-atiyoruz-1143460/>. (25.02.2019).

-Verghese, Karli, Jollands, Margaret, Allan, Mike. *The litterability of plastic bags: key design criteria*, 5th Australian Conference on Life Cycle Assessment: Achieving business benefits from managing life cycle impacts, Melbourne, 2006.

-Walder, Adam, *Plastic bags now cost more in Luxembourg*, <https://luxtimes.lu/community/32412-plastic-bags-now-cost-more-in-luxembourg> (12.01.2019).

-Wicaksono, Satyagraha Hakim, Tatum, Septianing Laras, S. L., Oviando, Dadang, *Implementation Rules of The Paid Plastic Bags as A Manifestation of Indonesia Based Eco-friendly*, CISAK 2016.

-World Economic Forum, *The New Plastics Economy Rethinking the future of plastics*, 2016, http://www3.weforum.org/docs/WEF_The_New_Plastics_Economy.pdf. (13.02.2019)

-Yiğit, Berna, Karabacak Ezgi, Salihoğlu Güray, “Türkiye’de Plastik Poşet Kullanımının Azaltılması”, *ÇMO Çevre Bilim ve Teknoloji Teknik Dergi*, 2 (2), 2017, ss. 76-95.

10/12/ 2018 tarihli 30621 sayılı Resmi Gazete’nin Çevre Kanunu Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunu.

-24/08/2011 tarih ve 28035 sayılı Resmî Gazete’nin Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği.

- 27/12/ 2017 Tarihli 30283 Sayılı Resmi Gazete’nin Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği.